

11. veebruar
1925.

III. aastakäik.

Ilmub kaks korda kuus.

Üksik number 25 mk.

Tellimise hind: Aastas . . . Mk. 500.—
 Pooles aastas . . . „ 250.—
 1923 ja 1924 aastak. „ 350.—

Kuulutuste hinnad: 1 lehekülj . . . Mk. 3000.—
 1/2 „ . . . „ 1500.—
 1/4 „ . . . „ 800.—
 1/8 „ . . . „ 400.—

Toimetuse ja talituse: Tallinn, Suure Roosikrantsi uul nr. 12. Avatud k. 9—3 p. l. Telefon nr. 4—72
 Jooksvad arved: E. P. Tallinna osak. nr. 609, Tal. Kred. Pank nr. 8880 ja Eesti Laenu Pank nr. 2666.

SISU: 1) Muudatused maksustamise alal. 2) Kui omavalitsust ei usaldata . . . Omavalitsuste majapidamis- ja maksupoliitika välismaal, O. Suursööt. 3) Maanteede seaduse eelnõu. 4) Vallavalitsuste revideerimise juhtnõupid ja kava. 5) Omavalitsustegelased. 6) Omavalitsuse päevauudised. 7) Teated Maakondade Liidu ja omavalitsuste tegevusest. 8) Välismaade omavalitsused. 9) Riigikohtu seletused. 10) Küsimused ja vastused. 11) Kuulutused.

Muudatused maksustamise alal.

Oma eelarve kõnes tähendas uus rahaminister 13. jaanuaril Riigikogus, et temal ettepanek on maadmaksu riigiosa kahekordseks tõsta, mille tagajärjel maadmaks 40 miljoni marga võrra tõuseks, s. o. sellesama summa võrra, mille võrra tulumaksu maksukoorem selle maksu seaduse muudatuse seaduse tagajärjel maal vähemaks jääb. Sarnase ettepaneku põhjuseks oli riigi eelarve otsade kokkujamine.

See ettepanek, tulumaksu mahajätmise osa liikumata varanduse maksu näol sisse võtta, oli põhimõtteliselt tulumaksu taganemine liikumata varanduse maksu eest. Et tulumaks ülepea otsekoheste reaal maksude eest taganema peaks, seda kin-

nitas herra rahaminister pärast oma eelarve kõnes otsekohele, üteldes: „Peab ütleva, et maksustamisel, tõtt ütelda, otstarbekohasem on otsekohe maal reaal maksu määrata; kui tulumaksu, millest põllupidaja aru ei saa ja mille väljaarvamine keeruline on“.

Ajalehtede teadetä järele on ka põllutöömihister põllumajanduse keskmise tulunormide kinnitamise küsimuse juures mõtet avaldanud, et põllupidajate tulumaks tuleks ülepea ära jätta.

Viimaks ometi. Viimaks ometi tullakse arusaamisele, et tulunormid ei saa kunagi üldiselt õiglased olla, et tulumaks, mis õiglane olla tahab, otse vastupidine on, väljaarvatud palgateenijad ja ühisettevõtted

ning kindla raamatupidamisega äriettevõtted. Et tulumaksu enam kui umbkaudu määratakse, seda tõendavad kõige paremine hulgalised kord määratud maksude alandamised, isegi enam kui suured alandamised.

Tohib loota, et asi põllumeeste tulumaksu kaotamise suhtes nüüd liikuma hakkab, kus teda kaks asjale lähemal seisvat ministrit toetavad. Mõte ise ei ole uus, kuid senistel mõttekandjatel puudus tarviline mõjuvõim, et asja liikuma panna.

Kui läinud kevadel maksude muutmise ja täienduse seaduse eelnõud Riigikogus arutusel olid, võttis Maakondade Liidu nõukogu oma koosolekul 27. ja 28. märtsil, tutvunedes täh. seaduseelnõudega ja ärakuulates aruannet eelnõude läbivaatamise käigu kohta Riigikogu komisjonides, muu seas järgmise otsuse vastu: „... siiski tunnistab nõukogu seaduse eelnõu vastuvõetavaks, kui ajutise seaduse, soovides sisse viia järgmised parandused“:

1) § 6-as „... liikumata varanduste maksu järgmistel alustel: a) maakonnad kuni kolmekordses riigimaksu kõrguses valdades asuvate liikumata varanduste pealt; b) vallad kuni kolmekordse riigimaksu kõrguses valla piirkonnas asuvate liikumata varanduste pealt“. See tõstmine on võimalik ainult sel tingimisel, kui tulumaks kõigilt põllupidajatelt ära jääb. Et tulumaksust, peale vastava seaduse muutmise, osa põllupidajaid vabanevad, kuna aga teised maksu alla jäävad ja liikumata varanduse maksu kolmekordseks tõstmine neile liig raskelt tundub, ei ole õiglane, ja sellepärast tuleb tulumaks kõigilt põllupidajatelt ära jätta, seda enam, et tulumaksu seaduse muutmise seaduse elluviimise järele mõnes vallas tulumaksust saadav summa enam tulumaksu kom. peale minevaid kulusid kinni ei kata. Tulumaksu ära jätmisega aga võiks maksustamise liig rasket aparati tuntavalt vähendada“.

Selle seisukohaga esines Liidu esitaja ka omavalits. komisjonis, kuid tulumaksu asi sinna ei kuulunud. Tulumaksu seaduse muutmise seaduse eelnõud läbivaataja komisjon ei arvanud ülepea tarvilikuks omavalitsuste esitajaid asjast osavõtma kutsuda, kuigi tulumaks lähidalt omavalitsusi puudutab. Ja selle tagajärjel seisab siis jälle tulumaksu seaduse muut-

mine ees. — Riigile tulevad uued kulud, kuigi põhimõtted vanad, ainult selle vaheta, et enne kandis neid omavalitsustegelane, nüüd ministrid.

Et ka liikumata varanduse maksu seadust mitut korda muuta ei tuleks, tuleb, teiseks, tähelpanu pöörata algulnimetatud maademaksu tõstmise seaduse eelnõu peale.

Ka see mõte ei ole uus. Läinud aastal 16. veebruaril Vabariigi Valitsuse poolt Riigikogule esitatud omavalit. maksuseaduse muudatuste ja täiendava sead. eelnõu § 6 näeb ette, et maakonnad ja vallad on õigustatud 19. jaan. 1920 a. seaduse § 82 ettenähtud liikumata varanduste maksu võtma kahekordses suuruses riigimaksu summast. Rahaministri kava järele tuleb riigiosa kahekordseks tõsta. 16. veebruaril ettepanud seaduse eelnõu ei läinud Riigikogus läbi, mispärast riigiosa tõstmise ettepanek võimalik.

Kas võib kindel olla, et muudatus rahaministri ettepaneku kohaselt püsiv on?

Kui meeldetuletada asjaolu, et maakonna omavalitsuste sissetulekud katavad ainult 50% kuludest, et riigi eelarve annab totatsioonina umbes poole kuluarvest, et omavalitsuste sissetulekud põhimõtteliselt otsekohestest reaalmaksudest peavad tulema, et liikumata varanduste maksu tõstmisel ka piir on, siis on selge, et ei ole põhjust, et ei ole mõtet maademaksu riigikassa heaks tõsta, küll aga end. valitsuse põhimõtte järele seda omaval., praegusel juhtumisel maakonnaavalitsuse heaks tõsta, seda enam, et riigikassa sellega mitte midagi ei kaota: liikumata varanduse maksu tõstmisest saadava summa võrra tuleb totatsiooni summat vähendada. Kaoks ära see raha käest kätte käimine ja üleandmine, väheneks ka mitte loomuliku sissetuleku saamine totatsiooni näol, jõuaksime normaal olukorrale sammu lähemale. Sinna aga kord ometi jõudma peab!

Ei võeta seda seisukohta arvesse, võib ettekuulutada, et seisame peatse kahekordse liikumata varanduste maksuseaduse muutmise eel, kuna maademaksu maakonna osa suurendamise puhul küllalt on omavalit. maksuseaduse ühekordsest väiksest muudatusest.

Kui omavalitsust ei usaldata . . .

Omavalitsuste kaudu teostab valitsemist koha peal riigi võim, kuivõrd seaduses selleks ei ole loodud eriasutusi — kinnitab põhiseaduse § 75, mis sama seaduse § 86 põhjal peab olema vankumatuks juhteks Riigikogu ning kohtu ja valitsuse asutuste tegevuses. Neid §§ käsitades ei saa kahtlust olla, et seaduseandja on omavalitsusi mõelnud täieusaldusega riikliste ülesannete teostajatena. Seda seisukohta on kaitsenud paremad riigimehed Riigikogus ja ajakirjanduse veergudel, seda seisukohta kaitses omavalitsuste kongressil adm. asjade peav. juhataja E. Maddison. Eriti tähtis on viimase seisukoht, sest vaatlus sündis põhiseaduse piirides. Lõpu kokkuvõtte on ikka üks olnud: omavalitsuste ülesanded on riiklikud ülesanded. Omavalitsused täidavad riiklisi ülesandeid otstarbekohasemalt kui riigi eriasutused. Seal juures peab omavalitsuste tegevus seaduse piirides vaba olema keskvalitsuse mõjust ja seadused omakorda vabad valitsemise keskendamise põhimõttest. Et omavalitsused otstarbekohasemalt riiklisi ülesandeid täidavad, kinnitab Maanteede Valitsuse likvideerimine Riigikogu enamuse nõudmisel, ja tema ülesannete omavalitsuste peale panemine.

Kõige selle juures ei ole meil usaldust omavalitsuste vastu üldse olnud ja viimasel ajal on see seisukoht igas avalikus aktis väljendunud. Esimese detsembri sündmuse on mõnelt poolt omavalitsuste arvele pandud ja praegune Vabariigi Valitsus pidas tarvilikuks oma deklaratsioonis rõhutada, et tema tahab järelvalvet omavalitsuste tegevuse üle kõvendada. Jääb arusaamatuks, kuidas on võimalik järelvalvet seaduste täitmise üle kõvemini või nõrgemini pidada ja milles nõrk järelvalve ennast avaldas. Kuni praeguse valitsuse ametisse astumiseni, s. o.: missugusi seadusi ja seadusejõulisi määrusi omavalitsused kuni praeguse valitsuse ametisse astumiseni ei täitnud.

Missuguse ükskõiksusega ja usaldamatusega omavalitsuste vastu keskvalitsus kohapealseid ülesandeid täidab, seda iseloomustab küll kõige paremini riigimõisate veskitammide sildade parandamise lugu.

1921 a. suvel sulgus Väike-Maarja jaoskonna politsei ülem riigistatud Venevere mõisa veskitammi silla, sest sild, mis asub suure maantee peal, oli läbikäimiseks hädaohtlik. Ühes sellega pööras politsei Viru maakonnavalitsuse poole nõudmisega

silda äraparandada. Maakonnavalitsus leidis, et tema ei ole kohustatud sildu parandama, vaid seda tegema peab veskiomanik Eestimaa mõisnikkude maapäeva poolt vastuvõetud ja Eestimaa Kuberneri poolt 1905 a. kinnitatud teede ja sildade määrase § 19 märkus II-se põhjal ja saatis politsei nõudmise kohalise riigimaade ülema korraldusesse. Vastusena sellele teatas riigimaade ülem Maakorralduse Peavalitsuse kirja ärakirja 12. nov. 1921 a. Nr. 8892, kus paljuteadvalt üteldakse: „paneme ette Venevere veski silla ehitamist jätta omavalitsuse asutuse hooleks „Riigi Teatajas“ Nr. 151|152 — 1920 a.) avaldatud määruse põhjal“. Peale selle teatakse üleolevalt, et puumaterjaali saamiseks riigimetsast tuleb pöörata Metsade Peavalitsuse poole. Vastusega ei saanud maakonnavalitsus nõus olla ja pööras kirjaga 29. nov. 1921 a. Nr. 8652 Siseministeeriumi poole kaitse saamiseks Põllutöoministeeriumi seadusevastase nõudmise vastu. Siseministeerium toetab maakonnavalitsust ja teatab sellest kirjaga 10. det. 1921 a. Nr. 4556 Põllutöoministeeriumile. Asi paistis korras olema ja maakonnavalitsus ootas silla ümberehitustööde algust lähemal ajal. Et kuni kevadeni 1922 a. kohapeal veel töödega algust tehtud ei olnud, sild ikka läbikäimiseks sulutult seisis, pööras maakonnavalitsus 8. mail 1922 a. kirjaga Nr. 4816 Põllutöoministeeriumi poole, et teada saada, millal ehituse töödega algatakse. Vastuses 13. maist Nr. 868 teatab Maakorrald. Peavalitsus oma endise seisukoha, kus juures muidugi ei puudunud isalik õpetus, metsamaterjaali saamiseks. Metsade Peavalitsuse poole pöörata. Maakonnavalitsusel jäi nüüd veel üle õne katsuda Vabariigi Valitsuse kaudu, mida ta ka tegi esitisega 17. maist 1922 a. Nr. 5417 Siseministeeriumile. Nüüd kerkis küsimus muidugi terves ulatuses päevakorrale ja Vabariigi Valitsuse korralduse kohaselt oli Põllutöoministeerium sunnitud kõigi selle laadiliste sildade korraldamisele asuma. Selle teostamiseks nõudis Põllutöoministeerium kirjaga 28. aug. 1922 a. Nr. 1256 Siseministeeriumi kaudu andmeid, missugused veskitammisillad on end. mõisnikkude kulul ehitatud ja nüüd Põllutöoministeeriumi korraldusesse üle läinud ning kui suurel määral need parandusi tarvitavad. Viimase asjaolu selgitamiseks määras ministeerium komisjoni

kohaliku vallavalitsuse, politsei ja Põllutöoministeeriumi esitajatest maaomavalitsuse esitaja eesistumisel. Peale selle palus ministeerium tarvilikud parandused sildade juures ära teha ja kulu arved ministeeriumile esitada väljamaksmiseks. Et ministeeriumil sellekohaseid summe eelarves ei olnud, lubati need 1923 a. eelarvesse võtta. Veskitammide sildu leiti Virumaal 14, mis kõik parandamist nõudsid. Vaatamata kulude peale, mis komisjoni ringisõit ja maakonnaavalitsuse tehniliste jõudude eemale jäämine oma otsekoheste ülesannete juurest sünnitas, tegi maakonnaavalitsus oma teedeinseneerile ülesandeks vastava komisjoniga koos sillad läbi sõita ja paranduse ja ümberehituse projektid ja eelarved valmistada, et ministeeriumile võimalda 1923 a. eelarves vastavate krediidide nõudmisega esineda. Kirjaga 31. jaan. 1923 a. nr. 1441 teatas maakonnaavalitsus ministeeriumile esialgselt kokkuvõetud krediidide üldsumma, mis 850.000 marga peale ulatas ja kirjaga 16. aprillist 1923 a. nr. 4748 esitas täiendavalt üksikasjalised eelarved ja projektid iga silla kohta ühes komisjoni aktidega. Vahepeal paus maakonnaavalitsus vallavalitsusi väiksemaid parandusi valdade kulul ära teha, et sildade sisselängemist ära hoida, teatega et Põllutöoministeerium need kulud pärast tasub. Valdade kulud olid 23 200 m. Oma jõudude tööd maakonnaavalitsus ei arvestanud ja teatas, et tema nõus on eelarvetes piirides töid korraldama, kui ministeerium ise neid korraldada ei taha. 14. mail samal aastal kirjaga Nr. 6075 palus maakonnaavalitsus teatada, millal krediidid kätte saab ja tööga algust võib teha. Sellele järgnes Siseministeeriumi kaudu üllatav vastus, kus kirjaga 20. juun. 1923 a. Nr. 1161 teatakse, et Maakorralduse Peavalitsus lähemal ajal oma ehitusinseneeri kohale saadab sildu ülevaatama ja andmeid koguma. Järjekult ei olnud maakonnaavalitsuse ja Maakorralduse Peavalitsuse nõudmisel moodustatud komisjoni töö usaldatav. Möödus 1½ kuud, kuid sildade ülevaatusest polnud midagi kuulda. 7. aug. 1923 a. kirjaga Nr. 9572 juhtis maakonnaavalitsus veel kord Siseministeeriumi tähelepanu võimatu seisukorra ja piinliku oleku peale, millesse asetatud kohalised omavalitsused teiste teekohustuste ees, kellelt karmide abinõudega kohustuste täitmist nõutakse, kuna keskvalitsus oma vastuvaidlemata selgeid kohustusi ei täida. Et ka see meeletuletus tagajärgi ei annud, kor-

das maakonnaavalitsus oma nõudmist kirjaga 7. sept. samal aastal Nr. 10.802 ära näidates, et kui tööd üldse tahetakse läbi viia, siis selleks viimane aeg. Selle peale teatas Siseministeerium kirjaga 12. sept. 1923 a. Nr. 1161, et küsimust siseministri ettekandel Vabariigi Valitsus arutanud, kus kohustatud Põllutöoministeeriumi oma kohustusi täitma. Nõnda siis juba teist korda. Kuu aja pärast teatas Põllutöoministeerium kirjaga Nr. 11229, et temal puudub tehniline jõud kohapeal ja palus parandus ja ehitustöid maakonnaavalitsuse hoolde võtta. Maakonnaavalitsus uuendas katkestatud korraldusi, kuulutas vähempakkumised välja jne., eeldusega, et Põllutöoministeerium ka krediidid üle annab. Küsimuse selgitamiseks pööras ta veel kord kirjaga Nr. 12841 Põllutöoministeeriumi poole ja palus ühes sellega ka eelarved ja projektid tagasi saata. Sealt vastatakse kirjaga 9. nov. Nr. 11229, et ministeerium kavatses nüüd sildade parandus-ehitus tööde kava välja töötada, sest maakonnaavalitsuse kavade ei olla küllalt korralikud ja nende põhjal ei olla võimalik krediidid määrata. Selgus, et maakonnaavalitsus asjata oma tahtjõugu oli kulutanud, kuna tema kulukas töö hindamise väärtki ei olnud, ja Põllutöoministeerium nüüd maakonnaavalitsuse andmeid kasutama hakkas oma kavade väljatöötamise juures, sest tagasi neid maakonnaavalitsusele ei saadetud ja Põllutöoministeeriumi jõududest ka keegi kohapeal ei käinud uusi andmeid kogumas. Sellele arvestades ütles maakonnaavalitsus lahti igasugusest kaasabist ning tühistas väljaantud sildade vähempakkumise lepingud ja teatas sellest kirjaga Nr. 14913 Põllutöoministeeriumile. Paistis, et küsimine nüüd lõpetatud on.

28. veeb. 1924 a. Nr. 714 all sai maakonnaavalitsus Sise- ja Põllutöoministrite määrusega maksma pandud vähempakkumise korra- ja töölepingu kavade, mis veskitammide sildade korraldamise maakonnaavalitsusele sunduslikuks teeb. Kavade järgi tasutakse maakonnaavalitsusele tehtud tööde eest aktide ja arvete ettepanemise järele. Järjekult pidi maakonnaavalitsus ise tööd Põllutöoministeeriumi arvel väljamaksma. Maakonnaavalitsus otsustas aga ainult siis tööd algada, kui ka vastavad krediidid tema korraldusesse antakse ühes tööde eelarvete kinnitamisega ja arvas paremaks ennast igasugusest korraldusest lahti ütelda, kui tema kasutusesse isegi mõne sajatuhande margalist krediidid ei

usaldada. Siis teatas Maakorralduse Peavalitsus kirjaga 9. jaan. 1925 a. Nr. 714²⁴, et Põllutööminister kavatses kokkuleppel Siseministriga ehitustööde kava seda punkti, milles räägitakse tasumaksmisest ainult tehtud töö eest, muuta nõnda, et vastav krediit peale eelarve kinnitamist maakonna-valitsuse korraldusesse antakse. Nüüd aga leidis Riigikontroll oma korda, et maakonna-valitsusi ei või ikka nõnda palju usaldada, sest mille muuga on seletatav tema nõudmine, et „avansi võib ainult siis anda, kui ehitustöödega juba algust on tehtud“. (Maakorralduse Peavalitsuse kiri 9. jaan. 1925 a. Nr. 714²⁴.)

Millega see usaldamatus põhjendatud on, seda teavad muidugi ainult Põllutöö-ministeerium ja Riigikontroll. Ka peaks ilma seletuseta selge olema, kes käesoleval juhtumisel otstarbekohasemalt on talinud. Arvatavasti ootavad riigistatud mõisate veskitammi sillad ka teistes maakondades Põllutööministeeriumi krediitisi, nagu nad Virumaal juba viis aastat ootanud on ja veel ootavad, kuni parandus enam otstarbekohane ei ole ja uusi peab ehitama.

Usaldamatus ei valitse üksi ministeeriumi sildade asjas. On veel pöörasemaid juhtumisi olnud, mis anektoodina kõlavad. Pärnu maakonna-valitsus ostis enampakkumisel ühes riigistatud mõisas ühe hoone

65.000 marga eest ja jäi selle eest 50.000 m. võlgu. Seda võlga ei usaldatud aga muidu maakonna-valitsusele, kui ostu-müügi lepingule pidid kaks vastutajat allakirjutama. Ja nendeks kõlbasid väga hästi mõisa aiarentnik ja asunik, end. mõisa moonamees. Need olid lepingu sõlmijale usaldatavamad, kui maakonna-valitsus.

Nii seisavad meil lood omavalitsuste usaldamisega riigiametnikkude ja keskasutuste poolt.

Kaua sarnane kord maksma peab?

Meil kinnitati, et omavalitsuste üle seaduslik järelvalve kõvendakse. Tehtagu seda, kuid on aeg Riigikogu tähelepanu ka selle peale juhtida, kuidas mõned ministeeriumid nende peal lasuvaid seaduslisi nõudmisi ja Vabariigi Valitsuse otsusi täidavad, kuidas nad sildade parandamisest kõrvale hoidmisega üldist korda rikuvad, kuidas nad omavalitsustele raskusi teevad, rääkimata alandavalt ümberkäimisest. Siin on koht, kus vaja seaduslist järelvalvet ja küllap leitakse selleks ka õige aeg.

Ei saa uskuda, et rahvaesitus sarnast korda ühele ministeeriumile lubab, kui eespool kirjeldatud. Tahaks loota, et korra ja kohuse-, seaduse- ja Valitsuse otsuste täitmise nõue veel kindlalt püsib, aga ka, et toodud kirjelduse järele asutusi õieti hindama õpitakse.

— r + t.

Omavalitsuste majapidamis- ja maksupoliitika välismail.

O. SUURSÖÖT.

Omavalitsuse üheks tundemärgiks on asjaolu, et tema iseseisvalt ja oma äranägemise järele oma ülesannetest tingitud väljaminekud katma peab, kodanikkudele maksusi ja kohustusi peale pannes, ehk tulutoovaid ettevõtteid ellu kutsudes.

Kui palju see põhimõte tegelikult teostamist on leidnud, on ise asi: omavalitsused ei ole veel kusagil ega kunagi nii suurte vabaduste osaliseks, just maksude ja kohustuste määramise alal, saanud, võib olla ei saagi, sest maksude ja kohustuste pealepanemist ja ärajaotamist kodanikkude vahel ei usaldata nii sagedasti omavalitsuste algrakukeste kätte. Sellepärast on ka kõigis kultuura riikides kõrgem järelvalve ja maksude korraldamine riigi või keskvalitsuse käes.

Ühenduses selle seisukohaga, ei või omavalitsused maksusi sellel määral koda-

nikkudele peale panna, kui võrd nad seda tahaksid, vaid kõik tähtsamad maksud on seadustega kindlaks määratud, ehk vähemalt ülemmäärad antud, missugused seadused ja normid omavalitsuste vabadusele maksude alal piiri tõmbavad.

Sellega ei ole omavalitsused oma majapidamispoliitika äramääramisel mitte vabad ja kuuluvad harilikult tugevama, riiklise, kontrolli alla, kui teistes ülesannetes harudes. (Vaata Omav. ülesanded „Maaomavalitsus“ Nr. Nr, 5, 8, 9 l. a.).

Omavalitsused on kohustud iga aasta teatud tähtjaks eelarve järgneva aasta sissetulekute ja väljaminekute peale kokkuseadma ja selle järelvalve asutusele esitama.

Juhtumisel, kui omavalitsus eelarvet ei esita, on mõnes riigis (Saksamaal, Austrias, Hollandis) järelvalve asutusel õigus

omalt poolt sarnasele omavalitsusele sunduslist eelarvet ette kirjutada.

Ka peab igaaastane aruanne esitatud saama.

Nendes eelarvetes ja aruannetes peegeldub terve omavalitsuse majapidamispoliitika vastu.

Algnõue on, et eelarve peab tasakaalus olema, see tähendab, et kõik aasta väljaminekud sissetulekutega kaetud peavad olema.

See tasakaalu küsimus on sõja- ja peale sõja aastatel pea kõigis riikides omavalitsustele suurt muret sünnitanud: järgesti suurenevad ülesanded paisutasid eelarve väljaminekute poole suureks, kuna sissetuleku pool kunagi sellega sammu pidada ei suutnud, vaid jäi ikka enam ja enam maha. Sagedasti anti ka riigivalitsuste poolt omavalitsustele uusi ülesandeid juurde, ilma et nendele vastavalt uusi sissetuleku allikaid ära oleks näidatud.

See omavalitsuste eelarvete tasakaalu küsimus ja sellega seotud mured ja võitlused on meile nii väga tuttavad, aga pean kohe ütleva, et paljudes Lääne-Euroopa riikides, nende hulgas ka nendes, millede maksu- või finanspoliitikat allpool lähemalt puudutada tahan, nimelt: Saksamaal, Hollandis ja Austrias, lugu sugugi parem ei ole, väljaarvatud vahest Hollandi, mille omavalitsused juba ammu väga kokkuhoidlikku majapidamispoliitikat ajavad ja selle tõttu ka uutest ülesannetest kergem üle on saanud.

Enne ilmasõda sai maksude poliitika järgmisest põhimõttest juhitud: otsekohesed maksud kuuluvad omavalitsusele, kaudsed — riigile.

Sõja aegus, kus riik ikka raskemasse ja raskemasse rahalisesse kitsikusse sattus, saivad ka mitmesugused otsekohesed maksud omavalitsuste käest ära võetud ja riigikassasse juhitud. Nende maksude asemele anti omavalitsustele võimalus mõnesuguseid kaudseid maksusi võtta, harilikult olivad aga sissetulekud nendest maksudest tuntavalt väiksamad, kui kaduma läinud otsekohestest, peale selle ei olnud need maksud nii kindlad, vaid aasta kogusumma oli muutuv ja see asjaolu tõi ka omavalitsuste eelarvetesse, endise ühtluse ja kindluse asemele, kõikumuse, nii et omavalitsused kunagi enam oma eelarve peale

judged ei olnud. Saksamaal ja Austrias löi paberraha uputus pealegi igasugustel eelarvetel põhja alt ära. Aga ka teistes riikides on inflatsioon eelarved segi paisanud, kui küll mitte just niisugusel määral.

Selle raha väärtuse muutuse ja ühes sellega eelarvete ning maksude mitmekesisuse tõttu on ka igasugune võrdluse võimalus üksikute riikide ja maksude alal kadunud, sellepärast ei ole ka minul võimalik statistilisi andmeid omavalitsuste maksude alal tarvitada, piirdun ainult tähtsamate omavalitsuste sissetuleku allikate äranäitamisega.

Omavalitsuste sissetulekud seisavad koos: lõivudest (poslinid), Gebühren), abimaksudest (Beiträge), otsekohestest ja kaudsetest maksudest ning naturalkohustustest.

Lõivud (poslinid, Gebühren) on niisugused maksud, mida kodanikud omavalitsuste asutuste (Anstalten) kasutamise eest on kohustatud maksma, näit.: omavalitsuse keskkoolide õperaha, omaval. sauna ja supelusasutuste kasutusmaks, kanalisatsioonimaks, tapamaja, sildade, parvede ja teede, turu jne. maksud.

Need on nii nimetud kasutus-lõivud (Benutzungsgebühren). Peale nende on veel valitsus-lõivud (Verwaltungsgebühren). Neid maksusi võetakse teatud aktide ja järelvalve tegevuse eest, nii näit.: ehituste ja paranduste lubade ja järelvalve maksud, messide ja laatade, näituste ja igasuguste jõbustuste järelvalve eest. Niisama on ka jahi ja laskeriista lubademaks teatud lõiv.

Abimaksud (Beiträge) on niisugused maksud, mida omavalitsused teatud üldkasulikkude asutuste ja üldtarvilikkude ehituste läbiviimiseks on õigustatud võtma. Need maksud saavad nende isikute ja ettevõtete käest võetud, missugustel nimetud asutustest või ehitustest iseäraline eesõigus või tulu tekkinud on.

Niisugused abimaksud võivad määratud saada, näituseks, krundi ja majaomanikkudele teatud linnaosade kanalisatsiooniga ühendamise, uute kõnniteede ja uulitsate katmise puhul, missuguste ehituste läbi kruntide ja majade väärtus loomulikult tõuseb. Selle väärtuse tõusu ja majanduslike teenimata tulu järele tuleb abimaks, tulu vahekorradadele vastavalt, osasaajate vahel, ära määrata. Siia juurde võiks ka jaamade, sadamate jne. juurdepääsu teede ehituste kulud arvatud saada. (Järgneb)

Maanteede seaduse eelnõu.

Kauaoodatud maanteede seadus on nüüd Omavalitsuse komisjoni ettepanekul Riigikogusse jõudnud ja võetakse seal peale riigieelarve vastu võtmist arutusele.

Seaduseelnõu läheb mitmeti lahku endisest Vabariigi Valitsuse poolt esitatud eelnõust ja sellepärast loen tarvilikuks seda seaduseelnõu Omavalitsuse komisjoni poolt vastu võetud kujul „Maaomavalitsuse“ lugejatele tutvustada. Seaduseelnõu sisaldab 65 paragrahvi ja on jaotatud kuude peatükki.

I peatükk räägib teede jaotustest ja ja nende all olevast maa-alast.

Siin selgitakse avalikkude ja erateede mõistet, määratakse avalikkude teede liigid (3 liiki) ja nende teede pinna laiused kindlaks.

Esimese klassi teed määrab ära teedeminister, arvesse võttes vastavate maakonna nõukogu arvamisi ja ettepanekuid. Teiste teede klassidesse määramine kuulub maakonna nõukogude võimkonda.

Teede laiuseks, arvates tee pealispinda kaldast kaldani, ilma nõlvadeta ja kraavideta on ettenähtud: 1. kl. teedel vähemalt 8 meetrit, 2. kl. — vähemalt 6 mtr., 3. kl. ja teistel avalikkudel teedel vähemalt 4 mtr.

Teedel tarvilikkude ehituste ja sisseseadete ettevõtmiseks ja tegemiseks annab nõusoleku asutus, kes teede korrashoidmist teostab, s. o., avalikkudei teedel maakonnavalitsused. Samade asutuste otsustada on teede laiendamise seal, kus teede laius nõuetele ei vasta, kui ka tee telje ja tee sihi muutmine ja õiendamine.

Seaduse paragr. 8 näeb ette, kuidas võetakse teede alla tarvisminev maa. See tuleb võtta maakonna nõukogu otsusel eraomanikkudelt õiglase tasu eest vastuvaidlemata korras.

Kes tasu suuruse üle otsustab ei ole ette nähtud.

Tee alt vabanenud maa jääb maakonna omanduseks, mida maakonnavalitsus vabal kokkuleppel ära müüa võib, eesõigust andes sellele, kelle krundist tee läbi läks või läheb. Põhjenduseks on asjaolu, et kui maa eraomanikult tasu eest tee alla võetakse, siis õiglane on, et see ka vabanemise korral tasu eest ära antakse. Juhutamistel, kus maad tee alla võetakse ja ühtlasi ka tee alt vabastatakse ühe ja sama krundi omaniku piirides, loetakse maa vahetatuks ja omanikul on õigus

tasu nõuda ainult sel määral, kui võrd tee alla võetud maa-ala vabanenud maa-alast väärtuslikum on.

II peatükk on teede ehitamise ja korrashoidmise küsimusele pühendatud.

I ja II klassi teede ehitamine ja korrashoid sünnib maakonna teedekapitali kulul, kuna III klassi teed ja eelmiste klasside teedest need teed, mis kruusateede hulka kuuluvad, naturaalkohustuse alusel parandatud ja korrashoidud saavad.

Teedel, mis maakonna omavalitsuste korraldusel naturaalkohustuste alusel ehitatakse ja korras peetakse, määravad maakonna nõukogud kindlaks teeüksuste arvu. See arv jaotatakse valdade vahel ära, sellejuures arvesse võttes põllumajanduslikult kasutatavate kõigi — ilma erandita maade — üldist maksuüksuste arvu igas vallas. Hindamise ühtlustamise pärast on ära tähendatud, et üks adrasajandik võrdub kahele revisjoni rublale, seitsmele obroki rublale ja kolmele puhaskasu rublale. Ühtlasi on soovitatavaks tunnistatud, et valdade teeosad ei tule määrata mitte ainult võimalikult nende asukoha läheduses, vaid, kus see võimalik, otse nende piirides.

Tee üksuste kindlaksmääramisel tuleb valdades arvesse võtta teede laius, tee aluspinna omadused, kruusa ja muu ehitus- ja parandusmaterjali asukoha kaugus kui ka teisi asjaolusid, mis tee remondi raskuse peale mõju avaldavad.

Klassi- kui ka kõigi avalikkude teede, sildade, trummide, parvede ja viimaste päraltolemiste kui ka üldtarvitavate talvete sildade ehitamiseks, parandamiseks jne. antakse riigi metsast tasuta ehitus- ja parandusmaterjali.

Selle eest jääb riigi kasutada olev metsaalune maa teedetegemise kohustusest vabaks, kuna riigimetsade piirkonda kuuluv põllumajanduslik maa teekohustust üldistel alustel kannab.

Alevite piirkonnast läbiminevad I ja II kl. teed ja linna piiridesse ulatuvad I kl. teed kuni linna ehitusraioonini, peetakse korras üldise korra järele.

Vabrikud, tööstused ja muud varandused (mitte üksi kinnisvara) võtavad teedetegemise rahalisest kohustusest osa, mitte ainult siis, kui neil põllumajanduslikku majapidamist ei ole, vaid ka siis, kui see neil on.

Riikliku tähtsusega sildade ehitamiseks

ja korrashoidmiseks linnade piirkonnas määratakse toetust riigi eelarve järele.

Maakondade teedekapital kogutakse järgmiselt: selle summale, mis iga maakond oma eelmise aasta eelarves teede ja sildade parandamiseks ja korrashoidmiseks on määranud, annab riik järgmisel aastal selle 4-ja kordses suuruses abiraha, mis teede ja sildade remondiks ja korrashoiuks tarvitatud võib saada.

Selles peatükis on paragrahv, mis ette näeb naturaalkohustuse üleviimist raha peale (§ 28). Selleks peavad need teetegemise kohuslased, kes oma teosa tegemist naturaalkohustusest vabaneda ja seda raha eest ära teha lasta soovivad, hiljemalt 15. jaanuariks iga aasta vastavale vallavalitsusele sellest teatama, kes seda edasi annab maakonnavalitsusele, kelle korraldusel siis niisugused teosad ära tehakse ja otsekohesed kulud nende kohuslastelt vastuvaidlemata korras sisse nõutakse.

Selle peatüki viimases osas on teede ehitamise ja korraspidamise kord, projektide valmistamine ja kinnitamine, ehitatud ja parandatud sildade vastuvõtte komisjoni koosseis ja ülesanded ja muud tehnilised küsimused aset leidnud. Muu seas on praeguste hädade kõrvaldamiseks nõue ülesseatud, et riigiasutused, kelle valitsemisel riigi maa või mets, on kohustatud klassiteede ümbruses olevaid maid kraavitama, et vesi teid ei rikuks, ja et teede ehitus ja parandus võimalik oleks, sest metsade piirkonnas on teed suuremalt jaolt halvad ja nende parandamine seni asjata, kui vee ärajooksu ei ole.

Ka nõuab seaduseelnõu talveteede korrashoidmist. See peab sündima maakonnavalitsuste korraldusel, kas teede-kapitali kulul või kohalikkude omavalitsuste kaudu küüdi korras.

Naturaalkohustuse alusel korrashoiita-

vate I ja II kl. teede jooksvat parandust toimetatakse kaks korda aastas, kevadel ja sügisel, maakonnavalitsuse määramisel. III kl. teede parandamine peab sündima vähemalt kord aastas.

III peatükk räägib teede ümbrusest ja teede tarvitamisest. Avalikkude teede tarvitamise ja nende teede päraltolemiste kaitse, niisama ajutine teede ja sildade sulgumise kord on selles peatükis lähemalt ära määratud.

IV peatükk „Teede kulude katmise allikad“, — niisama ka järgmine

V peatükk — „Teede, sildade ja parvede tarvitamise eest võetavad maksud“, — loevad ülesse need allikad, millest maakondade teedekapitalid lubakse:

- 1) vabrikute ja tööstuste teede maksudest,
- 2) maakonna eelarvega määratud summadest,
- 3) igasugustest trahvirahadest,
- 4) sildade ja parvede maksudest,
- 5) riiklisest toetusest jne.

Viimane, VI peatükk selles seaduseelnõus määrab ära järelvalve asutused ja nende kompetentsi. Maakonna omaval. käes on kõikide teede sildade ja parvede ehitamise ja korrashoidmise korraldus ja otsekohene tehniline järelvalve, peale selle on maakonnavalitsuse kohus eriti:

- 1) pidada teede ja sildade nimekirje,
- 2) ehitada ja parandada teid ja sildu,
- 3) selleks projektide ja plaanide valmistamine,
- 4) naturaalkohustuse alusel tehtavate teede jaotamine valdade vahel jne.

Järjekorralisteks teede revideerimisteks on maakonnanõukogu poolt valitud teede revidendid ette nähtud.

Otsekohest järelvalvet selle seaduse täitmise üle on ka politsei kohustatud teostama.

st.

Vallavalitsuse revideerimise juhtnöörid ja kava.

Saatesõna.

Alguses tuleb kohe tähendada, et järgnevad juhtnöörid ja revideerimise kava pole ametlikud, vaid eraisiku heatahtline abi valla revisjoni komisjoni liigetele, kus ametlised juhtnöörid ja kavad puuduvad, ehk kus nad liig lühikesed on. Juhtumisel, kus siin toodud juhtnöörid ja kava

peaks vastolus olema ametliste juhtnööride ja kavaga, tuleb muidugi viimaseid talta. Tuleb aga oletada, et ametlised juhtnöörid väga paljudes kohtades puuduvad. Seda tõendab asjaolu, et siis, kui nende ridade kirjutaja oma maakonna valla revisjoni komisjonide jaoks revideerimise kava kokkuseadis, maakonnavalitsus selle trükikida laskis ja revisjonikomisjoni liigetele

kätte saatis, tuli nõudmisi kava järele teistest maakonna- ja vallavalitsustest ning revisjoni komisjoni liigetelt, missugused nõudmised suuremalt jaolt rahuldamata jäid trüki otsa lõppemisel.

Et seda nõuet rahuldada, toome siin juhtnõõrid ja kava täiendatult ja praegu maksvate korralduste kohaselt.

Revideerimise kava tarvitades tuleb silmas pidada, et iga uus korraldus, määrus ja seadus, mis vallavalitsuse asjaajamisesse ja selle korraldusesse muudatuse toob, ka revideerimise kava muudab, uusi ülesandeid revidendile üles seab ja kavas nimetatud nõudeid maha tõmbab. Sellepärast tuleb uusi korraldusi silmaspidada.

Revideerimise kavast peab tähtis osa esialgu toomata jääma, nimelt raamatupidamise alalt, põhjusel, et praegune raamatupidamine vallavalitsustes ühise süsteemi järele ei sünni ja uus süsteem tulemas on. Niipea, kui uus süsteem kinnitatud, toome selle kohaselt ka raamatupidamise revideerimise kava täielikult. Seni peab piirduma ainult vähema ja üldise osaga raamatupidamise alalt.

Juhtnõõrid.

Seaduslist nõuet, et valla revisjoni komisjon vähemalt 3—4 korda aastas vallavalitsust revideeriks, peetakse revidentide poolt paljaks: sarnase normini jõuavad üksikud revisjoni komisjonid. Kui võtta valla revisjoni komisjoni ülesandeid tõsiselt, siis ei tee valla revisjoni komisjon 3—4 revideerimiskorraga kuigi palju ära, vaid selleks kulub palju rohkem päivi, et aastas üks ainus kordki tervet asjaajamist ja korda läbi vaadata.

Revideerimise viise on kaks: ülevaatlik—tööde järje ja seisukorra, samuti ka varanduslise seisukorra kohta ülevaate saamiseks — ja üksikasjaline, kus tegevus, selle käik ja õiglus ning selle arvestamine põhjaliku üksikasjalise järelevaatuse ja võrdluse alla võetakse. Valla revisjoni komisjoni ülesandeks on üksikasjaline revideerimine. Järelevalve asutustel on võimalik ainult ülevaatlikke revideerimisi korraldada ja erilistel juhtumistel ainult teatud osa asjaajamisest põhjalikult revideerida. Soovitav on, et valla revisjoni komisjon vahete vahel ka ülevaatlikke revideerimisi toime paneks, iseäranis valdades, kus tööde mahajäämist ette on tulnud.

Ülevaatliku revideerimise jõuab komisjon ühe päevaga läbi viia. Üksikasja-

lik revideerimine nõuab kauemat aega ka vilunud revidentidelt. Ei või nõuda, et üht osagi, näit. vallavalitsuse asjaajamine, ühe päevaga läbi saaks võtta, ammugi raamatupidamist, kus teinekord ühe ainukese raamatu võrdlus dokumentide ja teiste raamatutega päeva ära võtab. Lühike rida revideerimise kavas võib tööd anda terveks päevaks. Selle kõrval võib seisukorra üle selgusele jõuda ka täitsa möödaminnes, näit. kava l osa suhtes, kuna aega nõuab ainult protokolleerimine.

Põhjalik revideerimine ei ole töö, mida vahetpidamata läbi tuleb viia, s. o. revisjon komisjonil et tarvitse nädala päivi järgimööda kohal istuda, vaid tööd võib jätkata pikemate vaheaegade järele, väljaarvatud juhtumised, kus kuritegevusele jälgile saadud. Sel juhtumisel tuleb küsimus kohal olevate andmete põhjal korraga selgitada, et mitte võimalust anda jälgede segamiseks. Väljastpoolt teatete muretsemine peab muidugi edaspidiseks jääma.

Revideerimisele ei kuulu ainult paberline asjaajamine, vaid ka varanduse seisukord, mitte ainult asjaajamine vallamajas, vaid igal pool, kus valla varandus, kus vallanõukogu ehk -valitsuse poolt valitud isikud tegutsevad. Kui vallamajas veel revideerimas käiakse, koolimajades ja vaestemajades kunagi. Ja nendes on tihti rohkem järelevalvet vaja kui vallamajas. Kooli hoolekogudel on mitmesugused summad käsutada, pannakse pidusi toime teatud otstarbeteks, kuid kas summad ka selle peale lähevad, mis välja kuulutatud, selle otstarbe peale, mis pidulised kokku tõmbas ja sissetuleku andis, seda ei revideeri keski, nagu ka seda, missugusi kulusi sarnastel kordadel tehakse. Sellelt alalt võiks väga üllatavaid näitusi tuua. Et hoolekogude arvepidamine korras pole, ehk puudub ta täiesti, seda on nende ridade kirjutaja isiklistel revideerimistel paljudes kohtes leidnud. Vähemalt kord aastas tuleks sellepärast revisjoni komisjonil ehk tema volitusel üksikul revisjoni komisjoni liikmel ka kooli summadega seotud asjaajamine põhjalikult läbivaadata ja varanduse hoidmise korra üle selgusele jõuda.

Eelpool öeldust selgub juba, et revideerida ei tule ainult asja vormilist külge, vaid ka sisulist. Ei ole siis veel asjaajamine korras, kui sekretääril kõik paberid ja raamatud korras, vaid alles siis, kui valla summad ka õieti ära tarvitatud ja

maksud korralikult sissenõutud. Väljaminekute dokumentide juures tuleb sellepärast nende tehingute (operatsioonide) sisulist külge tähele panna: kas tehinguks oli tarbet, kas hind turuhinnaga kokkukõlas jne.

Suur tähtsus revideerimistel on revideerimisprotokollil. Protokoll peab, esiteks, revideerimist ennast, kui fakti, kinnitama ja tõenduse jätma, mis nimelt läbivaadatud. Leitakse, et mingis asjas puudusi on, ei ole sellest küll, et see puudus üldsõnades protokolleeritakse, vaid puudust tõendavad faktid tulevad üksikasjaliselt ja täpselt kirja panna, mingu selle tagajärjel protokoll nii pikaks kui läheb. Seda nõuavad revisjoni komisjoni enese huvid, see kergendab ka puuduste kõrvaldamist.

Revisjoni komisjon, kui vallanõukogu poolt valitud orgaan, allub vallanõukogule ja peab viimasele oma tegevuse üle aruandma, mispärast tal nõuda tuleb, et tema aruande möödunud revideerimise üle lähema nõukogu koosoleku päevakorda võetaks. Leidis revisjoni komisjon revideerimistel puudusi, mis kõrvaldamist nõuavad, ehk kuritegevust, siis peab komisjon peale aruande ka sellele vastava ette-

paneku nõukogule tegema, mis nõukogul teha tuleks küsimuse lahendamiseks. Loomulik on, et asjasse puutuv isik siin appi ei tule omale mitte meeldiva otsuse formuleerimiseks. Kui revisjoni komisjoni liigetest keski ei taipa ettepanekut teha, siis jõutakse lihtsalt selle surnud punktini, et kõige suuremat süüdistust sisaldav protokoll kuulatakse nõukogu poolt ära ja minnakse ilma mingisuguse otsuseta päevakorras edasi, ja protokoll ja süüd on maha maetud. Sarnaseid juhtumisi pole üks-kaks. Revisjoni komisjon peaks sellepärast oma ettepaneku nõukogule protokolleerima.

Viimaks veel küsimus, kuidas revideerimisele minna, etteteatamata, või etteteatades. See oleneb revideerimisotstarbest. Tahetakse tabada vallavalitsuses maksvat korda tema igapäevsuses, tahetakse kassa seisukorda revideerida, tahetakse ülevaadet saada töö järje üle, kas raamatud à jour (loe a shuuris), s. o. päevapealt peetud – siis tuleb muidugi etteteatamata kohale ilmuda, toimetakse aga põhjalikku revideerimist asjaajamise ja raamatupidamise alal, siis ei muuda seisukorda ka etteteatamine.

Järgneb.

Omavalitsustegelased.

Gustav Parts.

Rannu vallasekretäär.

9. jaan. sai täis Rannu valla sekretääri Gustav Partsil 25 aastat valla- ja kohtu sekretäri ametis. Mitmes vallas teenides on G. Parts „Postimehe“ teatel laiemalt tuntud.

G. Parts sündis 6. sept. 1878 a. Tinni talus, Arula vallas Otepää kihelkonnas. Pärast alghariduse saamist kodus ja Otepääs, õppis ta H. Treffneri gümnaasiumis 1888—1895 a. 1896 a. omandas kooliõpetaja kutse ja kodu kooliõpetajana seda ametit pidades, lahkus sellest ja astus 1897 a. Torma vallas vallakohtu kirjutajaks ja vallasekretääri abiks, kust ta 1901 a.

Roela valla- ja kohtusekretääriks üle läks. 1917 a. valiti G. Parts Puurmanni valla sekretääriks, kus ta kuni 1924 a. teenis, nimetatud ajast aga Rannu vallas.

Oma ameti ajal on G. Parts püüdnud ajaga ühes sammuda ja oma teadmisi laiendada iseäranis õigusteadlistes küsimustes, kuna vaba aega ta seltskondlisele tegevusele, iseäranis hariduslisel alal (ka praegu Rannu haridusseltsi esimees) on pühendanud. Ametis on G. Parts hoolas, vastutulelik ja õiglane püüdnud olla ja üldise lugupidamise ära teeninud. Soovime, et jubilaar ka edaspidi sama soojalt seltskonna elust osa võtaks, kui senini ja et jätkuks jõudu oma edaspidiste kohuste täitmiseks.

Omavalitsuse päevauudised.

Põllupidajate tulumaksu teatelehtede sisseandmise tähtaega on 20. märtsini pikendatud, põllumajanduse keskmised tulu-

normid ei ole kinnitamist leidnud, vaid Otsekoheste maksude Peavalitsusele ümbertöötamiseks tagasi antud.

Kodanikkude maksustamine kaitse- liidu heaks.

Teatavasti pöörasid Tallinna seltskondliste organisatsioonide esitajad riigivanema poole sooviavaldusega, et kodanikud kaitse-
liidu heaks teatavate lisamaksude alla panna. Nüüd on rahaminister esitanud Vabariigi Valitsusele vastava seaduseelnõu, mille järele Vabariigi Valitsusele luba antakse kodanikkude peale kaitse-
liidu heaks maksu panna, mille kogusnmma ulatab 200 miljoni margani.

Uued telefoni taksid.

9. jaan. s. a. Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud telefoni taksid, mis 1. veebr. pidid maksma hakkama, muudetakse Valitsuse otsuse kohaselt, sest uued taksid ei leidnud ka Riigikogu rühmade poolt heakskiitmist. Uute taksid eesmärk oli nähtavasgi telefoni tarvitamise suuremõduline vähendamine, iseäranis maal. Sarnase kava esitas selleaegne posti-, telegr. telef. insp. G. Jallajas juba 10. jaan. 1924. (Selle kava arvustus vaata „Maaomavalitsus“ 1924 a. Nr. Nr. 2 ja 3.)

Seisuste kaotamise seadust muudetakse.

Ajutise Valitsuse poolt 17. veebr. 1919 a. vastuvõetud seadusega tunnistati riigi omanduseks kõik Eesti vabariigi piirides

olevad rüütelkondade mõisad ja võeti põllutööministeeriumi valitsemise alla. Põhjustades sellele seadusele, võttis Põllutööminister oma valitsemise alla ka 4 Saaremaal asuvat rüütelkonna mõisat ja andis need ilma planeerimata maaharijate ühingutele kasutamiseks, kuna nende mõisate päralt olevad talumaad ümbruskonnas asuvatele vabadikkudele välja anti, esialgselt planeerimata, sest et maade lõpulik korraldamine, nende planeerimise teel, suuremaid eeltöid tarvis.

Seisuste ära kaotamise seaduse tõlgitsemisel on ka ülemalnimetatud mõisad Saaremaa maakonnavalitsusele üle antud. Maakonnavalitsus saab neist maadest sissetulekuid, kuid tal ei ole võimalik ei renditalusid ega asundustalusid lõpulikult korraldada. Põllutööministri ettepanekul on nüüd Vabariigi Valitsus otsustanud Riigikogule esitada seaduseelnõu, mille järele seisuste kaotamise seaduse § 3 märkus muudetakse järgmiselt: „§ 2 nimetatud Saaremaa rüütelkonnast varanduste kui ka nende varanduste valitsemine, mis olid nimetatud rüütelkonna valitsemisel, peale selles paragrahvis punktides „a“ ja „e“ ettenähtud varanduste, antakse üle Saaremaa maakonnale. Põllutööministeeriumi alla võetud (punkt a) varanduste kasutamisest kui ka likvideerimisest saadud sissetulekutest antakse 65 prots. Saaremaa maakonnale, millest 10 prots. Kuresaare lossi korraldamise kapitaliks läheb.

Teated Maakondade Liidu ja omavalitsuste tegevusest.

E. Maak. Liidu Juhatusel koosolekul 27. jaanuaril

võeti muu seas järgmised otsused vastu:

1) Liikumata varanduse maksu kõrgendamise eelnõu läbiarutades leiti, et kui Vab. Valitsus ja Riigikogu leiab, et meie rahva maksujõu kohane on uut maksukõrgendust läbi viia, siis peaks see kõrgendusosa küll tingimata maakonna omavalitsustele tulema. Maakonna valitsused on juba mitme aasta jooksul oma eelarved riiklise totatsiooni abil tasakaalustanud. Et aga uusi ülesandeid ikka enam ja enam juurde tuleb, siis kipub puudu-
jääk totatsiooni peale vaatamata, ikkagi eelarvesse sisse tulema. Kui võtta neid seadusi, mis möödunud aastal maksma pandi (pensioni, tuletõrje) ja neid, mis käes-

oleval aastal maksma panna soovitakse (hoolekande, tervishoiu, maanteede j. t.), siis on maakondade väljaminekud jällegi suuresti kasvanud ja puudujäägid käega katsutavad, mispärast oleks täitsa loomulik, kui tarvilikuks peetakse maksusi, eraldi veel kinnisvara maksu, kõrgendada, et see osa maakondadele läheks ja mitte riigikassa kaudu totatsioonina oma ringkäiku ei teeks. Pealegi ei oleks siis mitte liikumata varanduse maksuseadust vaja muuta, vaid omaval. maksuseadust, valdade lainud aasta juuni kuu seaduse eeskujul.

2) Piirituse ja alkoholiliste müügi seaduseelnõus on Riigikogu rahaasjanduse komisjoni alamkomisjoni poolt see §, mis omaval. osasaamise nende ainete müügitulust ette nägi, maha kustutanud, mispärast otsustati rahaasjan-

duse komisjonis kõige kindlamal kujul nõuda, et see § seadusesse jälle ülesvõetaks, sest selle § maha kustutamine tähendaks valdade sissetuleku vähenemist üle 20 miljoni marga ja linnade ning alevite tulu vähenemist ligi 30 miljoni marka, mis-sugune teguviis otse pilkena meie omavalitsustele tundub. Pealegi peaks see osa piirituse ja alkoholiliste jookide müügi sissetulekust otse omaval. korraldusse minema, aga mitte Vabariigi Valitsuse korraldusse, nii kui see seaduse eelnõus ette nähtud oli.

5) Uusi telefoni tariife läbiharutades leiti, et nendega maal telefoni ühenduste loomine ja alalhoidmine otse võimatuks on tehtud ja et see tariifi kõrgendus näitab veel kord, kui tarvilik on, et telefoni ühenduste korraldus maal omaval. üle peaks antama.

4) Süvituskohtade tutvustamiseks välismaadel otsustati omavalitsuste kaudu andmeid koguda, vastav tutvustaja kokkuseada ja neid välismaal meie esitajate kaudu laiali laotada.

5) Ajakirja „Maaomavalitsus“ otsustati kõigile avalikkudele rahvaraamatukogudele 25% hinnaalandusega saata, kui need ajakirja otse toimetuselt tellivad. —st.

Pärnu maakonnanõukogu koosolek 26. ja 27. jaanuaril 1925 a.

Muudatused maakonnanõukogu koosseisus ja 3. diviisiülema teadaanne,

millega maakonnanõukogu Ühisväerinna rühm (3 liiget) nõukogust kõrvaldakse, kuulatakse ära ja minnakse päevakorras edasi.

Omavalitsuse asjade Peavalitsuse teadaanne Maakonnaavalitsuse revideerimisest ja reviderimise protoll 6—8. nov. 1924 a., milles hra Siseminister avaldab isiklikku tänu maakonnaavalitsusele eeskujuliku asjaajamise eest, kuulatakse ära ja võetakse teadmiseks.

Õlle müüki

lubatakse Surju raudtee jaama einelauas, kuna Polli valda õllemüügi ja õlledadu avamiseks otsustakse luba mitte anda.

1919 a. täiendava sissetuleku maksu nõudmine

lõpetakse maksu väiksete summade tõttu, mis nõude kulusid ei tasu.

Maakonnanõukogu järjekorralisi istanguid 1925 a.

otsustakse pidada 6/7. aprillil, 3/4. augustil, 5/6. oktoobril ja 30. nov. ning 1. dets.

1924 a. lisa-eelarve Nr. 2

125.720 marga suuruses kinnitatakse. M. v. ametnikkude ja teenijate koosseisu vähendatakse 1 ametniku ja 1 teenija võrra, kuna haridusosakonnas otsustakse üht ametnikku poole palgaga pool aega ametispidada.

Mõisaküla alevi tööstusõpilaste kool

võetakse maakonna koolivõrku 1. I. 1925. a.

Maakonuavalitsuse ühe puuduva liikme valimine

P. Abramson'i asemele, kelle valimise rahu-kogu tühistanud, jääb rühmade kokkuleppe puudusel teostamata.

Valimised mitmesugustesse komisjonidesse ja esitustesse jäävad samuti kokkuleppe puudusel teostamata.

Maakonna lastekodu „Liivia“ hooned Sindi asunduses

otsustakse riigilt ära osta 856.659 mk. eest. Polli põllumeestekooli põllumajapidamise likvideerimiseks antakse maakonnaavalitsusele volitus inventaari edasiandmiseks ehk müümiseks vastavaid lepinguid sõlmida.

1925 a. eelarve

arutamisel suudetakse ainult tulud ja osa kulusid läbivaadata, kuna eelarve vastuvõtmine jäeti järgmiseks koosolekuks. Eelarve arutamisel kustutakse kuludest vallasekretäride teenistuse kestuse lisapalk 300.000 marka ja selle asemele võetakse üles vallasekretäridele kursuste korraldamiseks 25.000 marka. Samuti otsustakse teine koolinõunik 1. augustist s. a. ametisse palgata, selleks ülesvõttes 47.022 mrk. krediiti haridusosakonna kuludesse.

Koosolek lõpeb kvoorumis puudusel.

Harju maakonnaavalitsuse teistkordne revideerimine.

Harju maakonnaavalitsuse teate peale, et neil asjaajamises esimesel revideerimisel leitud puudused kõrvaldatud, missugusele otsusele jõudmiseks uut revideerimist palusid, revideerisid Siseministeeriumi ametnikud herrad Hendrikson ja Loorits jaanuari kuul teistkorda maakonnaavalitsust ja leidsid selle asjaajamise korras olema.

Vallavalitsus tagandatud ja antakse kohtu alla.

Siseminister on otsustanud tagandada Võru maakonna Mõniste vallavanema, selle abi ja sekretäri ja neid anda kohtu alla. Tagandamise ja kohtu alla andmise põh-

juseks on, et nimetatud vallavalitsusele on saadetud detsembrikuu keskel salajane ja riiklikust seisukohast tähtis kiri, mis aga vallavalitsuse laua peal avalikult hoitud ja mille sisust vallavanem ja sekretäär koosolekule kokkutulnud rahvale avalikult jutustanud.

Välismaade omavalitsused.

Ameerika omavalitsuste maksud.

Pea sissetuleku allikas on ka Ameerika omavalitsustel maksud maade ja varanduste pealt. Üksikutes osariikides on omavalitsustel õigus ka tulumaksu võtta. Õige laialt on tarvilusel valijate või valimisõiguse ehk ka kodanikuõiguse maks (Wählersteuer, Bürgerrechtsgebühren). See on, ühesõnaga, isikumaks. Isikumaks, kui niisugune, on ju Euroopas suuremates riikides vast üleüldiselt kõrvale heidetud, püsima on tema jäänud mõnedes uutes riikides, missugused endisest Vene riigist lahku on läinud, aga kõiki end. Veneriigi maksu-allikaid veel sulguda ehk kõrvale jätta ei ole saanud. Ka meil on veel isikumaks tarvilusel, aga, peab küll tunnistama, väga halval kujul. Ei ole vist teist riiki, kus progressiivne isikumaks oleks maksmas. Progressiivne isikumaks on ju lihtsalt tulumaks; ainult selle vahega, et vallavalitsus võib omavoliliselt, ilma tulu hindamata, teatud summa maksu määrata.

Meie isikumaksu põhimõte on seega erildav. Isikumaks on aga oma põhimõtte poolest ainult kodanikuõiguse maks ja sellest põhimõttest on ka Ameerika omavalitsused täiel määral kinni pidanud, ega siis muidu ei leiaks meie niisugusest riigist, kui seda Ameerika on, isikumaksu, maksu mis paljude meelet ajast ja arust olla.

Peale eelpool nimetatud maksude saavad Ameerika omavalitsused veel õige häid sissetulekuid mitmesugustest litsentsidest ehk lõivudest. Niisugused litsentsid või lõivud, tulevad omavalitsustele lubade pealt, alkoholiliste jookide müügi kohtadest (arvatavasti nüüd tugevasti piiratud), lõbustuskohdade asutamislubade j. m. sarnaste lubade pealt. Peale selle langevad omavalitsuste heaks mitmesugused rahalised trahvid, näit. joomise, tervishoiu ja muude sarnaste määruste ülesastumiste eest. Omavalitsustel on ka veel oma eri valitsus-

lõivud (Verwaltungsbühren). Lõpuks on seal omavalitsustel õigus avalikka kohustusi naturaalkohustuste näol kodanikkudele peale panna.

Huvitav on Ameerika omavalitsuste finantsala veel selle poolest, et seal omavalitsuste eelarved üleüldse järevalve alla ei kuulu, vaid eelarvete kokkuseadmine on täiega, ilma mingisuguse kontrollita, omaval. esituskogude hooleks antud; niisama on laenude tegemine ilma riiklise kõrgema järevalveta võimalik, ainult teatud ülemäär võlgade koorma kohta on omavalitsustele seadusega kindlaks määratud.

—st,

Austraalia kooliolud.

Küll mitte otsekohe omavalitsusesse puutuv ala, kuid võrdluseks meie oludega küllalt huvitavad andmed, mis pärast allpool toodud ridadele ruumi anname ühe Austraalia eestlase erakirja põhjal.

Austraalias on demokraatlisem kord maksmas, Austraalia on sedavõrd majanduslises kindlal jalal, et ta välist abi ei vaja, vaid seda oma emariigile pakkuda võib, sellepärast tuleb ka sealsete koolide kõrget seisukorda eeldada. Arvud räägivad aga teist keelt. Queenslandi osariigis, kus kirjasatja paremates tingimustes põllumehe elab, kui kodumaal elada oleks võinud, on 800.000 elanikku. Seal on üks ülikool, Prisenis. Üliõpilasi 300, neist 240 omal kulul, 60 abirahadega. Kesk-koolisi lõpetamas oli 1924 a. 267 õpilast, kellest lõpetasid mitte üle 50%. Nii tugev on praakimine. Suur põllutöökoole, meie Jäneda põllutöökooli taolisi, ainult üks ja selle viimases klassis õppis ainult kolm õpilast. Algakäsitöökoole terve osariigi kohta ainult neli. Algakoolid on 4½ aastase kursusega, kuid suur hulk õpilastest lahkeb 2½ aasta pärast. Nähtavaste on sunduslikeks õpeajaks 2½ aastat.

Ei ole huvitusest ka kuulda, et sealsed

kuld aurahad koolilõpetajatele kannavad Ladinakeelset pealkirja, mis Eestikeelses tõlkes järgmine: „Kulda on koolis, kulda

on kaevanduses“. Sarnase kuldaurahaga lõpetanud tänavu sealse keskkooli kirja kirjutaja eestlase tütar.

Riigikohtu seletused.

Kellele tuleb kaevata Vabariigi Valitsuse poolt 9. nov. 1921 a. vastuvõetud täiendavas määruses teede korrastamise kohta ettenähtud komisjoni tegevuse peale?

Tähendatud määruses teede korrastamise kohta („R. T.“ nr. 102 — 1921 a.) on kruusaukude võõrandamiseks ettenähtud erikomisjon, määruses äratähendatud koosseisus; erikomisjoni esimeheks on sama määruse järele arvatud maakonna-valitsuse esitaja. Mingisuguseid erioigusi ei ole komisjoni esimehele nimetatud määrusega antud. Üldise reegli järele otsustavad komisjonid küsimusi häälteenamusega ja maakonna-valitsuse esitaja toimib sellepärast selles erikomisjonis komisjoni liikmena esimehe harilikude õigustega. Maakonna-valitsuse esitajaks komisjonis ei pruugi isegi olla maakonna-valitsuse liige. Säherdustel asjaoludel ei saa seda komisjoni pidada ei maakonnanõukogu ei maakonna-valitsuse eriorganiks ja maakonna-valitsuse esitaja tegevust selles komisjonis ei saa hinnata kui maakonna-valitsuse liikme tegevust, sellepärast ei või ka maakonnanõukogu kodukorra järele selle komisjoni tegevus kuuluda ei maakonnanõukogu ei maakonna-valitsuse kinnitusele või tühistusele. Samuti ei ole, eriseadust või määrust, mille järele nimetatud komisjon oma tegevuses alluks maakonna-valitsusele: korralduskomisjoni kokkukutsumine ei tee komisjoni ennast alluvaks maakonna-valitsusele. Neil kaalutlustel tuleb tõeks võtta, et ülaltähendatud Vabariigi Valitsuse määrusega loodud komisjon asub väljaspool maakonna-omavalitsuse asutuste süsteemi ja toimib eriülesannete täitmiseks.

Asjaolu, et kaebused kruusaukude võõrandamise asjus endiste seaduste ja korralduste maksvuselt lahendati omavalitsuse-asutuste, nimelt maapäevade poolt, ei või käesoleva küsimuse lahendamisel mõõduandev olla, sest selle otsustamisel tuleb arvesse võtta praegu maksvaid seadusi omavalitsuseasutuste tegevuse kohta. Just Vabariigi Valitsuse määrusega 9. nov.

1921 a. on maakonna-valitsuselt ära võetud võimalus neid küsimusi lahendada, kuna nende küsimuste otsustamine on arvatud erikomisjoni ülesandeks, missugune komisjon maakonnanõukogu kodukorra järele ei kuulu maakonna-omavalitsuse asutuste hulka. Et kruusaukude võõrandamise komisjoni ei ole Adm. K. K. § 2 nimetatud ja puudub ka vastav seadus, mille põhjal selle komisjoni otsuste peale võiks kaevata administratiivkohtu korras, siis peab järeldama, et selle komisjoni otsuse peale ei saa üldse kaevata administratiivkohtu korras.

Sellest järgneb, et selle komisjoni otsuse peale võib kaevata ainult administratiiv korras. Vastuse küsimusele, missugusele asutusele need kaebused alluvad, annab Vabariigi Põhiseaduse § 66. Nimetatud paragrahvi järele peavad kõik valitsusaktid, mis antakse valitsuse poolt, kandma riigivanema, vastava ministri ja riigisekretääri allkirja. Vabariigi Valitsuse määrus 9. nov. 1921 a. kannab riigivanema, siseministri ja riigisekretääri allkirja ja sellepärast tuleb nimetatud erikomisjoni tegevuse peale kaevata siseministrile kui vastavale ministrile. (R. Adm. t. nr. 92311 1924 a.).

„Õigus“.

Kas vallavanemal on õigus arestikaristust määrata?

Mõned Alatskivi valla kodanikud jätsid vallavanema käsust hoolimata nendele korrashoidmiseks määratud teosed tähtajaks tegemata. Vallavanem laskis teosed raha eest ära teha ja nendelt kulud sisse nõuda. Peale selle karistas veel iga ühte kahe ööpäevase arestiga.

Tartu 5. jaoskonna rahukohtunik, kellele karistatud edasikaebtuse andsid, otsustas Alatskivi vallavanema määruse tee tegemata jätmise pärast trahvi määramise asjas tühistada. Nimelt põhjendas rahukohtunik oma otsust sellega, et maksva seaduse järel tuleb tee korrashoidmise kohustuste rikkumise eest süüdlasi vastutusele võtta. Rahuk. sead. paragr. 29. põhjal. Riigikohtule antud kaebtuses palub

Alatskivi vallavanem rahukohtuniku otsuse muuta, sest Balti kogukonna sead. par. 24. järele olevat vallavanemal õigus korraldada teetegijaid karistada kahe ööpäevase arestiga ja nimetatud seadus ei ole ära muudetud.

Riigikohus leidis, et „R. T.“ nr. 151/152 — 1920 a. väljakuulutatud määruses teede korrashoidmise kohta on ette nähtud, et teetegemisekohuslased, kes antud korraldusi ei täida, või puudulikult täidavad, võetakse vastutusele Rahuk. Nuhtl. sead. § 29 põhjal. Alatskivi vallavanem oleks pidanud käesolevas asjas selle määruse järele talitama. Asutava kogu poolt 17. dets. 1919 a. vastuvõetud politsei korral-

duse („R. T.“ nr. 4/5 — 1920 a. sead. nr. 20) tagajärjel kaotas vallavanema amet politseilised ülesanded, ning valla nõukogude valimise seaduse („R. T.“ 26 — 1921 a.) §§ 83, 84, 87, 88 ja t. järele on vallavanem ainult vallavalitsuse liige. Balti kogukonna seaduse § 24 on aga pärit just sellest ajast, kus vallavanema ametil oli ka politseiline võim ja vallavanem üksi kujundaski vallavalitsuse, kellele ainult tarviduse järele kaastöötamiseks abisid võis valida.

Kõigil ettetöödud põhjustel otsustas riigikohus Alatskivi vallavanema revisjoni-kaebuse tagajärjeta jätta.

„Post.“

Küsimused ja vastused.

Küsimus Nr. 4. Isikumaksu maksmisest võerasse valda.

Sagedasti korduvad juhtumised, et isik elas 1 detsembr. teatavas vallas, mille alusel ta ka seal vallas isikumaksu alla pandi, kuid lahkub pea sealt, teise valda elama asudes. Maks õiendakse ka selles teises vallavalitsuses. Isiku käest kahte korda maksu nõuda ei saa. Kas on õigus teisest vallast neid makse välja nõuda, mis maksva seaduse järele valesi on maksetud?
K. P. Saaremaal.

Vastus:

Isikumaksu tuleb selle valla heaks maksta, kus kellegi alatine elukoht oli maksu maksjate nimekirjade kokkuseadmisel järgmise aasta peale. Et vastavates seadustes ei ole tähendatud nimekirjade kokkuseadmise tähtaega ettenähtud, siis tuleb tähtjaks võtta 1 detsember, nagu

see Siseministeriumi Omavalitsus asjade Peavalitsuse ringkirjas 24/25 augustist 1921 a. Nr. 2992 ettepanud. Kui nüüd keegi peale nimekirja kokkuseadmist teise valda elama asub, tuleb temal ikkagi maksu õiendada eelmise elukoha järele, ja vald võib temalt seda maksu nõuda, olgugi et ta isikumaksu teise valla heaks maksnud.

Teiselt poolt ei ole isik aga kohustatud kahekordselt isikumaksu maksma, mispärast temal õigus on vallalt, kes maksu temalt õigustatud polnud nõudma, seda tagasi nõuda, või administraatiiv kohtu korras kaebada. Kuid, loodetavasti, õiendavad vallad, kellest üks isikumaksu vastu võtnud, kuna teine seda õigustatud on saama, tähendatud küsimuse omavahel, ilma et selle juures maksumaksjat kodaniku tülitaks, sest õiguseta vastuvõetud maks tuleks maksja nõudel nii kui nii tagasi maksta.

Õnnetus käib inimesi mööda —

sellepärast hoidke, et tema Teid ootamata ei taba. — Seda teha võimaldab Teile

Eesti Omavalitsuste Kinnitus Aktsia Selts „OMA“,

kes teostab:

tulekinnitusi, elukinnitusi ja rahekinnitusi.

Seltsi põhi- ja tagavara kapitaalid üle 14.000.000 marka.

Madalad preemiad. — Soodsad kinnitustingimised. — Kõik kasu rahvale tagasi.

==== Seltsi juhatus: TARTUS, Lihaturg 7. ====

Omavalitsused, võtke osa Seltsi tegevusest nii aktsiate omandamise, kui ka varanduste „Oma“ seltsis kinnitamiseks.

Eesti Maakondade Liidu häälekandja

„MAAOMAVALITSUS“

Tellimine 1925 aasta peale kestab edasi.

„MAAOMAVALITSUS“ ilmub 1925 a. H. Aviksoni toimetusel kaks korda kuus, väljaarvatud neli suve kuud, millal kord kuus ilmub, seega 20 korda aastas.

„MAAOMAVALITSUS“ tahab selleks kaasaadata, et omavalitsused selle seisukoha kättevõidaks, mis neil vabariigi põhiseaduse järele riigi ja rahva elus olema peab ja ästub nende huvide eest välja.

„MAAOMAVALITSUS“ arvustab uute seaduste kavasad ja maksvaid seadusi, väljainnes tegeliku elu nõuetest.

„MAAOMAVALITSUS“ võimaldab igasuguste omavalitsustesse puutuvate küsimuste üle mõtete vahetust ja tutvustab lugejaid lähemalt mele ja välismaade omavalitsuste tegevusega.

„MAAOMAVALITSUS“ toob teateid omavalitsustesse puutuvate päevauudiste kohta ja Riigikohtu seletusi neisse puutuvates küsimustes.

„MAAOMAVALITSUS“ toob pilte ja kirjeldusi omavalitsustegelaste ja omavalitsusasutuste hoonetest.

„MAAOMAVALITSUS“ vastab küsimuste ja vastuste osas omavalitsustesse puutuvate küsimuste peale.

„MAAOMAVALITSUSELE“ on seni kaastööd teinud ehk teha lubanud: Siseminister K. Einbund, Riigikogu liige J. Jans, Riigikogu liige M. Juhkam, maakonnaal. esimees M. Krusemann, maakonnaal. esimees H. Lauri, arhivaar T. Laur, Administratiiv- asjade peaval. juhataja E. Maddison, maakonnaal. sekretäär A. Martinson, Linnade Liidu instruktor H. Neuhaus, prof. A. Piip, koolinõunik M. Raud, maakonnaal. esimees J. Sõnajalg, Riigi Stat. Keskbüroo abijuhataja A. Tooms, Sisemin. ametnik O. Lio, maakonnaalitsuse esimees M. Neps, cand. rer. pol. O. Suursõõt, haridusosak. juh. E. Rosenberg.

„MAAOMAVALITSUST“ loeb iga omavalitsustegelane, kes oma ülesande kõrgusel tahab seista.

„MAAOMAVALITSUSE“ tellimise hind 1925 a. on: aastas 500 marka, pooles aastas 250 marka, üksik number 25 marka. Eelmiste aastakäikude hind on: 1923 aastak. 50 m., 1924 aastakäik 300 mk.

Tellimisi võtavad vastu kõik maakonnaalitsused, valla- ja alevi sekretäärid, kõik postkontorid ja posti agentuurid.

Ajakirja talitusest tellimise aadress on:

Tallinn, Suur Roosikrantsi uul. №12. „Maaomavalitsuse“ talitus.

Et ajakirja saamises vahet ei tuleks, palume tellimised võimalikult aegsasti ära saata.

„MAAOMAVALITSUSE“ toimetuse ja talituse.